

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

2013

Jana Vašáková

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Sociální práce s lidmi s mentálním postižením
Social work with mentally disabled

Mgr. Lenka Chittussiová

Jana Vašáková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Chittussiové za pomoc s vypracováním bakalářské práce

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne

Jana Vašáková

Anotace

Bakalářská práce „ Sociální práce s lidmi s mentálním postižením pojednává o mentálním postižení, o sociální práci. Popisuje příčiny mentálního postižení. Dále se zabývá výchovou a vzděláním. Je také o metodách sociální práce. A také se zabývá kompetencemi sociálního pracovníka. V mé práci jsem také popsala terapie využitelné pro práci s mentálně postiženými lidmi. .

Ve své práci jsem také popsala standardy kvality sociální práce.

Klíčová slova

Sociální práce, mentální postižení, výchova, vzdělání, techniky práce

Annotation

Bachelor thesis „ Social work with mentally disabled“ deals with mentally disabled people, with social work. My work also describe what is cause of mental disability. My work is also about education, bringing up at school. It is about methods, how to work with mentally disabled people. And also deals with competition for social work.

In my work I have describe therapy which can be used for work with mentally disabled people.

I have also describe standards of quality in social work.

Keywords

Social work, mental disability, bringing up, education, work system

Obsah

Teoretická část

1. Úvod	9
2. Pojmy sociální práce a mentální postižení	
2.1 Sociální práce.....	10
2.1.1 Úrovně sociální práce	10
2.1.2 Základní koncepty oboru sociální práce.....	11
2.1.3. Standardy kvality sociální práce.....	11
2.1.3. Vysvětlení pojmu sociální pracovník.....	13
2.2 Vysvětlení pojmu mentální postižení.....	13
2.2.1. Nejčastější příčiny mentálního postižení.....	15
3. Vzdělávání a výchova osob s mentálním postižením	16
3.1. Výchova osob s mentálním postižením.....	16
3.1.1 Obsah a podmínky výchovy.....	18
3.2. Raná péče a předškolní výchova.....	20
3.3 Výchova na základní škole.....	21
3.4 Základní škola praktická.....	24
3.5 Výchova na základních školách speciálních.....	25
3.5.1 Přípravný stupeň základní školy speciální.....	27
3.5.2 Základní škola speciální.....	28
3.5.3 Rehabilitační vzdělávací program základní školy speciální.....	28
3.6. Večerní školy.....	29
4. Přístupy práce s mentálně postiženými	30
4.1 Principy a cíle práce s mentálně postiženými.....	30
4.2 Asistence	31
4.3. Individuální práce.....	31
4.4. Terapie využitelné při práci s mentálně postiženými.....	32
4.4.1 Terapie hrou.....	32
4.4.2 Terapie s účastí zvířete.....	33
4.5 Muzikoterapie.....	33
4.6 Arteterapie.....	34

Praktická část

5. Společnost Duha – Integrace osob s mentálním postižením	36
5.1 Představení organizace.....	36
5.2 Cíl, účel organizace.....	36
5.3 Zřizovatel organizace.....	36
5.4 Zdroje financování.....	36
5.5 Personální obsazení.....	36
5.6 Rozsah nabízených služeb.....	37
5.7 Cílová skupina klientů.....	37
5.8 Způsob navazování kontaktů s klienty.....	37
5.9 Dostupnost, doprava.....	37
5.10 Využívání práce dobrovolníků.....	37
5.11 Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány.....	37
5.12 Vlastní postřehy a názory.....	37
6. Dětské integrační centrum – Klub Filipovka	44
6.1 Představení organizace.....	44
6.2 Cíl, účel organizace.....	44
6.3 Zřizovatel organizace.....	44
6.4 Zdroje financování.....	44
6.5 Personální obsazení.....	44
6.6 Rozsah nabízených služeb.....	44
6.7 Cílová skupina klientů.....	45
6.8 Způsob navazování kontaktů s klienty.....	45
6.9 Dostupnost, doprava.....	45
6.10 Využívání práce dobrovolníků.....	45
6.11 Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány.....	45
6.12 Vlastní postřehy a názory.....	46
7. OÁZA – centrum pro mentálně postižené	47
7.1 Představení organizace.....	47
7.2 Cíl, účel organizace.....	47
7.3 Zřizovatel organizace.....	47
7.4 Zdroje financování.....	47
7.5 Personální obsazení.....	47

7.6	Rozsah nabízených služeb.....	48
7.7	Cílová skupina klientů.....	48
7.8	Způsob navazování kontaktů s klienty.....	48
7.9	Dostupnost, doprava.....	48
7.10	Využívání práce dobrovolníků.....	48
7.11	Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány.....	48
7.12	Vlastní postřehy a názory.....	48
8.	SIMP – sdružení pro integraci mentálně postižených.....	49
8.1	Představení organizace.....	49
8.2	Cíl, účel organizace.....	49
8.3	Zřizovatel organizace.....	49
8.4	Zdroje financování.....	49
8.5	Personální obsazení.....	50
8.6	Rozsah nabízených služeb.....	50
8.7	Cílová skupina klientů.....	50
8.8	Způsob navazování kontaktů s klienty.....	50
8.9	Dostupnost, doprava.....	50
8.10	Využívání práce dobrovolníků.....	50
8.11	Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány.....	51
8.12	Vlastní názory a postřehy.....	51
9.	SPMP – sdružení pro pomoc mentálně postiženým.....	52
9.1	Představení organizace.....	52
9.2	Cíl, účel organizace.....	52
9.3	Zřizovatel organizace.....	52
9.4	Zdroje financování.....	52
9.5	Personální obsazení.....	52
9.6	Rozsah nabízených služeb.....	52
9.7	Cílová skupina klientů.....	52
9.8	Způsob navazování kontaktů s klienty.....	52
9.9	Dostupnost, doprava.....	53
9.10	Využívání práce dobrovolníků.....	53
9.11	Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány.....	53
9.12	Vlastní postřehy a názory.....	53

10. Porovnání vybraných navštívených center	54
10.1 Porovnání vybraných navštívených center z pohledu cíle organizace a personálního obsazení.....	
10.1.1 Shrnutí tabulky.....	55
10.2 Porovnání vybraných navštívených center z pohledu vzhledu a obsahu webových stránek	56
10.2.1 Shrnutí tabulky	57
11. Závěr	58
12. Zdroje	59
Přílohy	

1. Úvod

Ve své práci se zabývám sociální prací s mentálně postiženými. Mým cílem bude zjistit jaký způsob sociální práce je pro práci s mentálně postiženými ten nejefektivnější.

Zároveň mojí největší motivací k výběru tohoto tématu byla skutečnost, že mám středně těžce mentálně postiženého bratra.

V druhé kapitole popisuji pojem sociální práce, jaké jsou její cíle, úrovně a základní koncepty. Zároveň se zde věnuji také standardům kvality sociálních služeb, které jsou podle mne jednou z klíčových norem pro sociální práci.

Dalším tématem mé práce jak z názvu vyplývá je pojem mentální postižení a úrovně mentálního postižení včetně příčin.

Předmětem třetí kapitoly je podle mého názoru velmi důležitá součást nejen mentálně postižených, ale i „zdravé“ populace a to je výchova a možnosti vzdělávání.

V následné kapitole popisuji přístupy práce s mentálně postiženými mezi něž patří individuální přístup a asistence.

Cílem teoretické části je poukázat na problematiku mentálního postižení a zároveň popsat možnosti jak pracovat s mentálně postiženými.

V praktické části jsem se rozhodla popsat vybraná zařízení, které se věnují mentálně postiženým. Tato zařízení jsem osobně navštívila. Rozhodla jsem se pro zařízení v Praze jelikož zde žiji. Chtěla bych tím pomoci rodičům mentálně postižených dětí, kteří hledají pro své dítě možnost plnohodnotně trávit svůj volný čas a dále se rozvíjet.

2. Pojmy sociální práce a mentální postižení

2.1 Sociální práce

Společensko-vědní disciplína i oblast lidské činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti aj. ¹

Cíle sociální práce

Podle Americké asociace sociálních pracovníků jsou tyto praktické cíle sociální práce

- podpořit schopnosti klienta řešit problém, adaptovat se na nároky a vyvíjet se
- zprostředkovat klientovi kontakt s agenturami, které mu mohou poskytnout zdroje, služby a potřebné příležitosti
- napomáhat tomu, aby systémy podpory klientů pracovaly humánně a efektivně (profesionální pracovník může mít roli poskytovatele, organizátora služeb, supervizita, konzultanta a také roli obhájce klientových zájmů)
- rozvíjet a zlepšovat sociální politiky

2.1.1. Úrovně sociální práce

- **mikrosociální úroveň**
 - případová práce s klientem, vedení případu
 - individuální podporování klientovy schopnosti vyrovnat se s problémem
- **střední úroveň**
 - * práce se skupinou (malou)
 - * aktivity se skupinou
 - * nespecifická skupinová terapie – poskytnout klientovi otevřenou zpětnou vazbu o tom jak působí na lidi , získá korektivní zkušenost,²

- sociální práce s rodinou

¹ Slovník sociální práce

² MATOUŠEK, Oldřich, a kol, *Metody a řízení sociální práce*. Portál. Praha, 2003. str.13-14, ISBN 80-7178-548-2

úžeji zaměřené aktivity na jednu rodinu
rodinná terapie s obecnějšími cíli, např. zlepšit fungování rodiny, vyjasnit
rodinnou komunikaci, vymezit role členů rodiny, vytyčit hranice odpovědnosti
mezi jednotlivci

makrosociální úroveň

- komunitní práce
- organizace místního společenství, kdy cílem je naplnění určité místní potřeby
nebo řešení místního problému
sociální pracovník může potřebu či problém analyzovat, plánovat
postup, iniciovat akci, koordinovat činnost účastníky, propagovat akci
hodnotit ji
- práce s velkými skupinami a organizacemi
- působení na sféru veřejného mínění a politiky³

2.1.2. Základní koncepty oboru sociální práce

Hlavním konceptem sociální práce je „sociální fungování“ a z tohoto konceptu vycházejí i některé definice:

Shaefor a Horejsi (2002) říkají, že cílem sociální práce je pomáhat jednotlivcům a sociálním systémům zlepšovat jejich sociální fungování a měnit sociální podmínky tak, aby chránili jednotlivce a systémy před potížemi ve fungování.

Podle americké asociace právníků (NAWS) je sociální práce aktivita zaměřená na pomáhání jednotlivcům, skupinám, či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování a na tvorbu společenských podmínek, jež jsou příznivé pro tento cíl.

2.1.3. Standardy kvality sociální práce

Znění kritérií standardů je obsahem přílohy č.2 vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí číslo 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách. Platnost standardů je od 1.1.2007⁴

³ MATOUŠEK, O.: *Metody a řízení sociální práce*. Portál. Praha, 2003. str.13-14, ISBN 80-7178-548-2

⁴ www.mpsv.cz, 24.5.2013

Standardy kvality jsou významným mezníkem v dosavadních snahách o reformu v sociálních služeb. Zabezpečují kvalitu sociálních služeb.

Standardy byly vytvořeny ve spolupráci s uživateli i poskytovateli sociálních služeb. Byly vytvořeny proto aby je používali uživatelé sociálních služeb, poskytovatelé a jejich spolupracovníci.

Ve standardech je především zakotvena povinnost zařízení respektovat základní lidská práva uživatelů služeb, k nimž patří ochrana osobní svobody, soukromí, osobních údajů, právo na svobodné rozhodování, ochranu před jakýmikoli formami zneužívání, před nucenými pracemi a diskriminací.⁵

Standardy mají 3 základní části : procedurální, personální a provozní standardy.

Procedurální standardy

Stanovují jak mají poskytované služby vypadat, na co je potřeba si dát pozor při jednání se zájemcem o službu a jak službu přizpůsobit individuálním potřebám klienta.

Větší část těchto standardů je věnována ochraně práv uživatelů.

Obsahují dohodu o poskytování služby, plánování a průběh poskytování služby.

Zařízení by mělo také uživatele podporovat ve využívání vlastních přirozených sítí, jako rodina, přátelé a také se snaží předejít návyku na sociální službu.

Personální standardy kvality sociálních služeb

Personální standardy popisují jak má vypadat zajištění služeb, jejich vedení, podpora a profesní rozvoj pracovníků a jejich pracovní podmínky. Z toho vyplývá, že kvalita služby závisí na pracovnících, na vzdělání a dovednostech, které mají. Důležité jsou také podmínky jaké ke své práci mají.

Provozní standardy kvality sociálních služeb

Provozní standardy popisují podmínky pro poskytování sociálních služeb. Definiují předpoklady pro poskytování kvalitních sociálních služeb. Zabývají se také ekonomickým zajištěním služeb.

⁵ VALENTA, Milan., MÜLLER., Oldřich., Psychopedie ,Praha, Parta 2007 str. 232- 235, ISBN 978-80-7320-099-2

2.1.4. Vysvětlení pojmu sociální pracovník

Sociální pracovník – podle Matouška(2003) je sociální pracovník ve velké míře případů zprostředkovatelem sociální služby. Zajišťuje ji osobě, která ji potřebuje, pomáhá ji zvolit optimální škálu služeb, jež ji budou poskytovány.

Podle zákona vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních sociálně právní péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace.

Jeho úkolem je také služby koordinovat, vyhledávat klienty, případně služby plánovat a hodnotit.

Činnost sociálního pracovníka nelze vykonávat bez minimálně vyššího odborného vzdělání specializovaného na sociální práci. Dalším předpokladem k výkonu tohoto povolání je také způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní a odborná způsobilost.

Zákon stanoví sociálním pracovníkům povinnost dalšího vzdělávání pomocí akreditovaných kurzů, odborných stáží a školicích akcí.

2.2. Vysvětlení pojmu mentální postižení

Mentální retardace je stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován zvláště porušením dovedností projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence, to je poznávací, řečové, motorické a sociální schopnosti. Retardace se může vyskytnout bez, nebo současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami.

Stupeň mentální retardace se obvykle měří standardizovanými testy inteligence. Může to být nahrazeno škálami, které určují stupeň sociální adaptace v určitém prostředí. Taková měření škálami určují jen přibližně stupeň mentální retardace. Diagnóza bude též záviset na všeobecných intelektových funkcích, jak je určí školený diagnostik.

Intelektuální schopnosti a sociální přizpůsobivost se mohou měnit v průběhu času a i snížené hodnoty se mohou zlepšovat cvičením a rehabilitací. Diagnóza má odpovídat současnému stavu duševních funkcí.

Mentální retardace se dělí na :

Lehká mentální retardace

Hodnota IQ se pohybuje přibližně mezi 50 – 69 což u dospělých odpovídá mentálnímu věku 9 až 12 let. Stav vede k obtížím při školní výuce. Mnoho dospělých je ale schopno práce a úspěšně udržují sociální vztahy a přispívají k životu společnosti.

Patří sem : lehká slabomyslnost

lehká mentální subnormalita

imbecilita

Střední mentální retardace

Hodnota IQ dosahuje hodnot 35 – 49 což u dospělých odpovídá mentálnímu věku 6 – 9 let. Výsledkem je zřetelné vývojové opoždění v dětství, avšak mnozí se dokážou vyvinout k určité hranici nezávislosti a soběstačnosti, dosáhnou přiměřené komunikace a školních dovedností. Dospělí budou potřebovat různý stupeň podpory k práci a k činnosti ve společnosti.

Patří sem: střední mentální subnormalita

střední slabomyslnost

imbecilita

Těžká mentální retardace

Hodnota IQ dosahuje nejvýše 20 což odpovídá u dospělých mentálnímu věku pod 3 roky. Stav způsobuje nesamostatnost a potřebu pomoci při pohybování, komunikaci a hygienické péči.

Patří sem: těžká mentální subnormalita

hluboká slabomyslnost

idiocie⁶

⁶ www.uzis.cz 4.5.2013

2.2.1. Nejčastější příčiny mentálního postižení

Dělí se na:

Endogenní – vnitřní, které jsou zakódovány v systémech pohlavních buněk, jejichž spojením vzniká nový jedinec, jsou to příčiny genetické

Exogenní – vnější činitele působí od početí, v průběhu celé gravidity, porodu, poporodního období, i v raném dětství. Exogenní faktory mohou ale nemusí být bezprostřední příčinou poškození mozku nebo plodu dítěte. Mohou také hrát roli činitele, který spouští projevy zakódované patologie dědičnosti nebo modifikuje její průběh.

Exogenní faktory se dále člení podle období působení

- prenatalní – působící od početí do narození
- perinatální – působící těsně před, během a těsně po porodu
- postnatální- působící po narození

Jako nejčastější příčiny se uvádějí:

Následky infekcí a intoxikací

Prenatální infekce (např. toxoplasmóza, zarděnky, pásový opar)

Postnatální infekce (zánět mozku)“

Intoxikace (např. toxémie matky)

Následky úrazů nebo fyzikálních vlivů:

Mechanické poškození mozku při porodu (novorozenecká hypoxie)

Postnatální poranění mozku nebo hypoxie

Poruchy výměny látek, růstu, výživy (hypotyreóza, fenyلكetonurie)

Makroskopické léze mozku (novotvarem, degenerací)

Nemoci a stavy, způsobené jinými a nespecifickými prenatálními vlivy (např. vrozený hydrocefalus, mikrocefalie, kraniostenóza)

Anomálie chromozomů (Downův syndrom)⁷

⁷ ŠVARCOVÁ, Iva, Mentální retardace, Portál Praha 2006 str.61- 62, ISBN 80- 7367- 060-7

3. Vzdělávání a výchova osob s mentálním postižením

3.1. Výchova osob s mentálním postižením

Vymezení pojmu výchova

Klíčový pojem výchova můžeme pojmut minimálně dvojm způsobem. V **širším pojetí** jde o záměrné zespolečenšťování člověka za pomoci poskytování možností a podmínek pro jeho vývoj. Tyto možnosti je přitom třeba chápat jako víceúrovňové – počínaje úrovní působení celkového prostředí ve výchovně vzdělávacích institucích a v rodině (včetně dalších vlivů determinujících vývoj osobnosti, například vlivu vrstevníků) a konče úrovní celospolečenskou (danou historickým vývojem a výslednou kvalitou společnosti). V **užším pojetí** jde o aktivitu při níž „vychovatel“ (čili ten kdo vychovává a vzdělává) svým jednání přímo, záměrně a v jistém vymezeném čase ovlivňuje (formuje) kvalitu osobnosti jednoho nebo více lidí a to v souhlasu s určitými stanovenými cíli a za pomoci určitých výchovných prostředků a metod. „Vychovatel“ má přitom možnost současně vytvářet a ovlivňovat podmínky jež umožní vychovávaným dosáhnout natolik optimálního osobnostního rozvoje, který bude nejen v souladu s jejich danými individuálními dispozicemi, ale který může navíc rovněž stimulovat jejich vlastní snahu o získání určitých schopností a dovedností, znalostí, postojů, názorů, přesvědčení a způsobu chování.

Přímé a záměrné ovlivňování osobnostních kvalit osob s mentálním postižením (i osob intaktních) je mimo jiné ovlivněno syntetickým pojetím osobnosti člověka. Toto je jistou teoretickou základnou pro řešení řady edukačních problémů.

Ze syntetického psychologického hlediska je řešena problematika:

1. biologické a sociální podmíněnosti vývoje osobnosti respektovaný bio-sociální přístup, v této souvislosti hovoří o společném a neoddělitelném vlivu dědičnosti(či dalších biologických podmínek) a prostředí (zejména sociálního vlivu výchovy)
2. vztah celku osobnosti a jeho částí zde je uznáván analyticko-syntetický přístup, který vidí každý dílčí aspekt či subsystém osobnosti v kontextu jeho začlenění do osobnostního celku

3. stálosti a podmíněnosti osobnosti co se týká této problematiky, pak je třeba brát v úvahu aktuální vývojový přístup, jenž podporuje a pomáhá rozvíjet poznatky o odlišné míře a formě proměnlivosti dílčích osobnostních aspektů a subsystémů.

4. minulého vývoje a budoucnosti osobnosti mezi jednotlivými etapami vývoje sice vyčnívá rané období, což ale neznamená, že jde o období, které musí mít jakýsi fatální vliv (svůj vývojový význam má i přítomnost a budoucnost)

5. psychologických rozdílů mezi lidmi při jakémkoli zkoumání osobnosti musí být brán zřetel na její individuální typ a aspekty vývoje

6. pasivity a aktivity ve vývoji vždy je nutno respektovat, že každý člověk je schopen vstoupit jistým dílem vlastní aktivity do procesu své socializace.

7. střetávání a řešení protikladů v lidském životě a v osobnost existují protiklady vývoj k hypertrofii jednoho z pólu protikladné dvojice a k atrofii druhého pólu může mít nedozírné následky pro osobnost a její okolí.

8. převažování pesimistického či optimistického pohledu na možný vývoj zde zřetelně převládá tzv. realistický optimismus, který je důležitým předpokladem pro neustálé hledání cest pro maximálně možný rozvoj osobnosti jako celku i jejích subsystémů.

Při potřebném celkovém pojetí předmětu našeho zájmu (konkrétně třeba při pojetí fenoménu socializace) musíme svou teoretickou bázi opřít rovněž o kulturní antropologii, která studuje člověka ze dvou stran:

1. sleduje vztah biologických a specificky kulturních podmínek lidské existence

2. sleduje vztah sociálních a specificky lidských stránek lidské existence

(v němž se můžeme opřít o sociologii, sociální psychologii, sociální pedagogiku)

Pro rozvinutí a naplnění problematiky étosu povolání etopeda, jeho morálních postojů a vědomí odpovědnosti a motivaci k vlastní práci bude kromě etiky důležitá filozofická antropologie. její praktické zacílení na vizi člověka, na smysl a normy lidského života odkazující mimo možného profesionálního směřování k pomoci druhým také k vlastnímu zdokonalování, je pak pro nás významným podkladem i pro obsah výchovy.⁸

⁸ VALENTA, Milan, MÜLLER, Oldřich, *Psychopedie*, Praha, Parta 2007, str.166-167. ISBN 978-80-7320-099-2

3.1.1. Obsah, formy a podmínky výchovy

Výchova je v oblasti psychopedie realizována v rámci výchovného procesu, jehož hlavními činiteli jsou speciální pedagog- psychoped (i jiná pomáhající osoba, např. asistent, dobrovolník), osoba s mentálním postižením a výchovný obsah. Obsah výchovy je vytvářen s ohledem na výchovné cíle, ty je třeba stanovit primárně, a následně je určován tím, kde výchova probíhá (zda v rodině, ve škole, ve školském zařízení). Oficiálně bývá vymezen v tom kterém rámcovém či školním vzdělávacím programu, případně individuálním vzdělávacím plánu.

Obsahem výchovy rozumíme v nejširším slova smyslu soustavu hodnotových orientací (např. mravních, estetických), postojů k realitě (např. k přírodě, společnosti, k normám, k sobě samému), pohnutek (potřeb, zájmů, motivů) a těch vlastností osobnosti, které by se měly stát individuálně i společensky přijatelnou součástí osobnostní výbavy vychovávaného.

U osob s mentálním postižením se bude výchovný obsah lišit především v závislosti na stupni jejich postižení. U lehkého mentálního postižení (zejména u jeho horního pásma) lze předpokládat jistou vyváženost mezi možnostmi formování bezprostředně sociálně využitelných osobnostních vlastností (např. aspirovat na určité povolání, schopnosti vést rodinný život, schopnosti dodržovat pravidla občanského soužití apod.) a možnostmi racionálního získávání poznatků. Výchovný obsah se zde do jisté míry může prolínat s obsahem vzdělávacím.

U dolního pásma lehkého mentálního postižení a u středně těžkého mentálního postižení dojde k převáženému obsahu od částečného racionálního získávání jednoduchých poznatků (zvládnutí trivií, získání dovedností správně pojmenovat předměty a činnosti, s nimiž se setkávají v rodině, ve škole, v okolí školy, v přírodě) směrem k formování bezprostředně sociálně využitelných osobnostních vlastností.

U těžkého a hlubokého mentálního postižení je pak výchovný obsah zaměřen zejména na:

- vypěstování nejzákladnějších komunikačních dovedností umožňujících kontakt s okolím

- rozvíjení pohybových a samoobslužných návyků umožňujících určitou míru samostatnosti a soběstačnosti
- rozvoj jednoduchého estetického cítění
- vyhledávání a rozvoj možných zájmů (např. hudebních, výtvarných)
- rozvoj jednoduchých pracovních dovedností

Obsah výchovy osob s mentálním postižením bývá teoreticky i prakticky spojován s formami výchovného procesu. Jeho naplnění bude do značné míry záviset na nich.

Formy lze chápat jako rozličné způsoby organizace výchovného procesu, vztahující se například k prostorovému uspořádání (zda proces probíhá ve školní třídě, přirozeném přírodním či městském prostředí) , k uspořádání žáků ve třídě (zda proces probíhá hromadně, frontálně, skupinově , individuálně), ke způsobům společné činnosti učitele a žáka (zda proces probíhá kooperativně, direktivně, volně), k časové dimenzi (zda proces probíhá v rámci vyučovací hodiny, v rámci kompaktního bloku činností, v rámci volně navazujícího cyklu činností)

Úspěšné naplnění obsahu výchovy však bude záviset nejen na použitých organizačních formách, ale současně na širších výchovných podmínkách (do nichž se zmíněné formy zahrnují). Co se týká podmínek výchovy, pak lze tento pojem vztáhnout k obsahově podobnému pojmu výchovné prostředí.

Výchovné prostředí vytváří přímý „ realizátor“ výchovného obsahu, který k jeho vytváření může využít různých prostorových, materiálních, organizačních, psychologických a dalších prostředků. Společně s dalšími zainteresovanými osobami (vedení zařízení, technickým personálem, jinými pomáhajícími profesemi.) V této souvislosti hovoříme o výchovném významu tzv. pozitivní atmosféry na klienty čili o směsi kladných kvalit prostředí v němž výchova probíhá, včetně vybavení, vřelosti, dobrých mezilidských vztahů, profesionality.⁹

⁹ VALENTA, Milan, MÜLLER ,Oldřich, *Psychopedie*, Praha, Parta 2007, str.168-169. ISBN 978-80-7320-099-2

3.2. Raná péče a předškolní výchova

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školských zařízení. Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech jednotlivým žákům nebo studentům se zdravotním postižením prodloužit, nejvýše však o dva školní roky.¹⁰

Vzhledem k tomu, že hlavní vývojovou roli v životě dítěte hrají první tři roky života, neboť v období do tří let jsou kompenzační schopnosti centrální nervové soustavy tak velké, že umožňují nejlépe rozvinout mechanismy nahrazující její případné poškození, je nutné, aby mu (a jeho rodině) byla v případě potřeby poskytnuta včasná odborná pomoc. Ona pomoc, jež je nazývána **raná péče** (raná podpora, včasná intervence) by měla mít podobu souboru zdravotnických, sociálních a pedagogicko-psychologických služeb a programů, aplikovaných od doby, kdy je u dítěte postižení zjištěno, do doby přijetí daného jedince vzdělávací institucí (např. speciální školou mateřskou).

Na ranou péči pak navazuje možnost **institucionalizované předškolní výchovy** (jako důležitého doplňku rodinné výchovy), kterou lze u dětí s mentálním postižením (či dětí s kombinovaným postižením) realizovat ve speciální mateřské škole, v běžné mateřské škole nebo ve třídě při běžné mateřské škole s programem upraveným podle speciálních vzdělávacích potřeb. Obecně pak platí, že v kterémkoli z těchto zařízení mají být v daném případě plněny cíle informativně formativní (a sice v podobě integrovaných „průřezových“ bloků zahrnujících formou vzdělávací nabídky, učiva, všechny povinné vzdělávací oblasti – zde se jedná o prvotní

¹⁰ www.msmt.cz, Zákon č.561/2004Sb, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání 18.4.2013

institucionalizované rámce tzv. složek výchovy) , diagnostické, realitní, reedukační, kompenzační a rehabilitační.¹¹

Předškolní výchova realizovaná ve speciální mateřské škole (či třídě při běžné mateřské škole s programem upraveným podle speciálních vzdělávacích potřeb) by měla primárně vycházet z rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, jenž je podkladem pro přípravu konkrétního výchovně vzdělávacího obsahu toho kterého zařízení zasazeného o školního vzdělávacího programu.

Konkrétní výchovně vzdělávací obsah předškolní výchovy u dětí s mentálním (či kombinovaným) postižením musí respektovat jejich dosaženou vývojovou úroveň (včetně specifíků vyplývajících z typu a stupně postižení), a proto je dále rozpracováván do individuálních výchovně vzdělávacích plánů (podle potřeby celoročních, měsíčních, týdenních.) Ty by měly být minimálně jednou za školní rok vyhodnocovány, což vytváří důležitý podklad pro plánování nových ročních i dílčích výchovných obsahů.

Součástí výchovně vzdělávacího obsahu u dětí s mentálním postižením předškolního věku by pochopitelně mělo být dodržení některých podmínek – mimo jiné režimu - zajištění osvojení specifických dovedností zaměřených na zvládnutí sebeobsluhy a základních hygienických návyků v úrovni odpovídající věku dítěte a stupni postižení zajištění využívání vhodných kompenzačních, technických a didaktických pomůcek zajištění přítomnosti asistenta podle míry a stupně postižení zajištění sníženého počtu dětí ve třídě¹²

3.3. Výchova na základní škole

Složky výchovy jako součásti výchovně vzdělávacího procesu na základní škole

Pro jedince s lehkým či středním mentálním postižením by mělo do značné míry platit, že jsou za určitých podmínek (zejména prostorových a materiálních,

¹¹ VALENTA, Milan., MÜLLER, Oldřich., Psychopedie , Praha, Parta 2007, str. 216 – 219, ISBN 978-80-7320-099-2

¹² VALENTA, Milan ,MÜLLER,, Oldřich , Psychopedie ,Praha, Parta 2007 str. 216 – 219, ISBN 978-80-7320-099-2

psychosociálních, personálních, organizačních) schopni uspět ve výchovně – vzdělávacím procesu probíhajícím na základní škole běžné, praktické či speciální. Zde jsou vzdělávací programy postaveny tak, aby bylo plnění výukových cílů více méně kombinováno s dosahováním cílů výchovných. Výchovným cílům pak odpovídají tradované složky výchovy („průřezově“ prolínající všemi vzdělávacími oblastmi a vyústující do nastavených klíčových kompetencí), jejichž rozpracování má psychopedům (a dalším zainteresovaným pedagogům) napomáhat k přehlednější orientaci v potřebném výchovném obsahu.

Smyslová výchova

Slouží k rozvoji (či reedukaci) základního poznání coby primárního předpokladu dalšího poznávání předmětů a jevů z vnějšího i vnitřního prostředí

Rozumová výchova (společně s řečovou)

Je vrcholem kognitivizace – jde o termín M. Zeliny – jde o rozvoj poznávacích osobnostních složek) osobnosti s mentálním postižením by přitom měla zahrnovat: postupy zaměřené na jednotlivé kognitivní funkce může jít například o cvičení smyslů (včetně senzomotoriky), trénink paměti, rozvíjení představ a představivosti, cílenou práci s myšlenkovými operacemi

postupy zaměřené na chápání a posuzování vlastní osoby může jít například o vnímání svého tělesného schématu, aktivní dosahování výsledků v různých činnostech

postupy zaměřené na schopnosti samostatného rozhodování a řešení situací může jít například o situační učení, simulování situací atp.

Řečová výchova

Její hlavním cílem je kompenzovat nedostatky ve verbalizaci, jež vyplývají ze samotného postižení či z vývoje ochuzeného o patřičné podněty. Tato výchova by měla mít podobu systematického budování slovní zásoby, nacvičování vyjadřovacích dovedností a vytváření schopností porozumění a smysluplného užívání řeči (což je vše důležité pro konečné poznávání jevů z vnějšího i vnitřního prostředí) Podkladem pro výchovu řeči musí být cílené vytváření takových výchovných situací, které se vyznačují dostatečným množstvím podnětů pro řečový rozvoj. Jde o situace, při nichž je zcela na místě odpovídající slovní doprovod, o situace, při nichž by žáci měli zcela

přirozeně vyprávět o tom, co momentálně dělají, měli by pojmenovávat předměty a jevy, jejich vlastnosti, pojmenovávat minulé i budoucí děje, dosahovat podle možností slovních abstrakcí apod.¹³

Tělesná výchova

Má v systému péče o mentálně postižené osoby důležité postavení právě vzhledem ke zvláštnostem motoriky, jimiž se tyto osoby v různé míře vykazují.

F.Kábele (1976) např. tělesné výchově přisuzuje:

- zdravotní cíle spočívající v péči o harmonický tělesný vývoj (na základní škole praktické plněn např. ve zdravotní tělesné výchově)

vzdělávací cíle spočívající v osvojení si základních pohybových dovedností, rozvoji jednotlivých psychomotorických funkcí, rozvoji síly, tělesné obratnosti, rychlosti

- výchovné cíle spočívající v možnosti využít prvky, principy a prostředky tělesné výchovy v dalších výchovných složkách (např. vytváření návyků na fyzickou námahu a vytváření manuálních dovedností a pohybové koordinace v pracovní výchově)

rekreační cíle spočívající v zabezpečení aktivního odpočinku a v poskytnutí relaxace a smysluplného vyžití.

diagnostické cíle spočívající v možnosti pozorovat a interpretovat chování jedinců s mentálním postižením v přirozených situacích.

Pracovní výchova

Vytváří základní předpoklady pro socializaci osob s mentálním postižením v období dospívání a dospělosti (jejím absolutním vyvrcholením je jejich samostatný život a vstup na volný trh práce).Tyto předpoklady jsou postaveny na vytváření schopností pracovat, což je spojeno s rozvojem percepce, motoriky, analyticko- syntetické činnosti mozku a následně myšlení a řeči a na vtváření celkově pozitivního vztahu k práci(což je spojeno s rozvojem vůle, motivace k další činnosti, s poznáním vlastních možností a sebehodnocením).

Vytváření schopností pracovat a vytváření celkově pozitivního vztahu k práci se může odehrávat prakticky v celém výchovně- vzdělávacím procesu jedinců

¹³ VALENTA, Milan, MÜLLER, Oldřich, Psychopedie ,Praha, Parta 2007,str. 220, ISBN 978-80-7320-099-2

s mentálním postižením(i mimo něho) nejuceleněji ale probíhá v rámci pracovního vyučování na základní škole praktické.

Pracovní výchova aplikovaná na základní škole speciální (či v domovech pro osoby se zdravotním postižením) je zaměřena

hlavně na nácvik úkonů souvisejících se sebeobsluhou, na utváření základních manuálních dovedností, na upevňování hygienických návyků na budování jistého stupně samostatnosti.

Podmínky vzdělávání

snížené počty žáků ve třídách

vhodně upravené prostředí

speciální učební metody

výběr učiva odpovídající rozumových schopnostem žáků

učitelé se speciálně pedagogickou kvalifikací

speciální zařízení a kompenzační pomůcky v závislosti na potřebách žáků a

závažnosti jejich postižení

učebnice, které odpovídají úrovni rozumových schopností žáků¹⁴

3.4. Základní škola praktická

V této škole se vzdělávají děti školního věku s lehkým stupněm mentální retardace, případně s úrovní rozumových schopností v pásmu podprůměru, když nejsou z různých důvodů schopny prospívat v běžné základní škole, děti s autismem, žáci s poruchami chování,epilepsií, zdravotním oslabením a děti, které jsou v péči psychiatra.

Vzhledem ke značné variabilitě jejich schopností a dosažené úrovně vědomostí, dovedností a návyků je nezbytné uplatňovat při jejich vzdělávání individuální přístup, odpovídající jejich vývojovým a osobnostním zvláštnostem.

Síť zvláštních škol v ČR zahrnuje více než 500 škol.O zařazení žáka do zvláštní školy či o jeho přeřazení rozhoduje ředitel školy, je to však podmíněno souhlasem rodičů nebo jiných zákonných zástupců dítěte.Zvláštní školy jsou devítileté a žáci v nich plní povinnou školní docházku.Učební plán školy zahrnuje obdobné

¹⁴ VALENTA, Milan, MÜLLER, Oldřich, Psychopedie ,Praha, Parta 2007,str. 221 ISBN 978-80-7320-099-2

vyučovací předměty jako učební plán základní školy, s výjimkou cizích jazyků. K osvojení praktických dovedností žáků byl do učebního plánu zařazen poměrně velký počet hodin pracovního vyučování.

Podmínky vzdělávání :

snížené počty žáků ve třídách

vhodně upravené prostředí

speciální učební metody

výběr učiva odpovídající rozumovým schopnostem žáků

učitelé se speciálně pedagogickou kvalifikací

speciální zařízení a kompenzační pomůcky v závislosti na potřebách žáků a závažnosti jejich postižení

učebnice, které odpovídají úrovni rozumových schopností žáků

3.5. Výchova na základních školách speciálních

Na základní škole speciální jsou ve velké míře vzdělávání a vychovávání žáci na úrovni středně těžkého mentálního postižení (výjimkou však nejsou ani jedinci z dolního pásma lehkého stupně). Z toho vyplývají její hlavní výchovně vzdělávací cíle, jimiž jsou : dle možností dosahování elementárního vzdělávání v triviu a v poznacích o přírodě a společnosti, dále osvojení si základních pracovních a motorických dovedností, návyků hygieny a sebeobsluhy a v neposlední řadě také budování schopností vytvářet osobní vztahy, dovedností komunikovat a formování společensky akceptovatelných povahových vlastností.

Na přípravném stupni základní školy speciální

Smyslová výchova

Zaměřena na rozvíjení jednotlivých smyslů, ale především na cílevědomé vytváření vztahů smyslového vnímání, myšlení a řeči.

Rozumová výchova

Její hlavním úkolem je stimulace verbálního myšlení, logické paměti, záměrné pozornosti, volných vlastností a komunikativních dovedností. Orientuje se především na poznávání předmětů každodenního života, na jejich správné pojmenování a chápání významu, na označování běžných činností jejich charakteristiku, průběh a časovou následnost na rozvíjení paměti a její soustavné cvičení např. pomocí básniček, písniček a krátkých textů, na poznávání a čtení několika písmen a slabik. Rozvíjení grafických schopností je zaměřeno na stimulování rozvoje jemné motoriky.

Tělesná výchova

Směřuje k rozvoji motoriky, pohybových schopností a dovedností a k překonávání neobratnosti či pasivity.

Pracovní výchova

Slouží k osvojení základů sebeobsluhy a jednoduchých dovedností v práci s materiály a nástroji, dále jednoduché výtvarné techniky a smysl pro pořádek ve svém okolí.

Na **1. stupni** základní školy speciální jsou žáci systematicky vedeni k aktivnímu vnímání, ke koncentraci pozornosti a ke zdokonalování analyticko-syntetické činnosti v oblasti vnímání a myšlení. Dále se zpřesňuje jejich orientace v okolí, rozvíjejí se grafomotorické dovednosti a postupně se utvářejí základní početní představy. dochází rovněž k osvojování si prvních písmen a systematicky jsou ve všech výchovách rozvíjeny všechny stránky řeči, rozšiřuje se slovní zásoba, zpřesňuje se výslovnost, zkvalitňuje se vnímání a porozumění mluvené řeči. Velká pozornost je věnována hudební a tělesné výchově, důraz je kladen na výchovu pozitivního vztahu k lidem, k vlastní osobě i k okolnímu prostředí, na výchovu správného společenského chování.

Žáci by se měli naučit číst všechna písmena abecedy a psát převážnou většinu písmen. také by si měli osvojit čtení slabik a krátkých slov (čímž se zvyšuje jejich

orientace v okolí) a osvojit si číselnou řadu do 100 (sem patří i osvojení si prakticky využitelné dovednosti v zacházení s penězi).

Na 2. stupni základní školy speciální pokračuje systematické a cílevědomé rozvíjení takových rozumových schopností, emocionálních a volních vlastností a pohybových dovedností, které budou předpokladem co nejlepší orientace v okolí a co nejlepšího a nejnezávislejšího zapojení se do každodenního společenského života.¹⁵

3.5.1. Přípravný stupeň základní školy speciální

Podle Švarcové (2006) je důležitým úkolem speciálního školství umožnit vzdělávání i dětem, které byly v minulosti osvobozeny od školní docházky a považovány za nevzdělavatelné. Zahraniční zkušenosti i zkušenosti na našich speciálních školách ukazují, že i děti s velmi závažnými formami postižení jsou schopny vývoje. Praxe vyučování těchto žáků ukazuje, že při intenzivní výchovné a vzdělávací péči mohou téměř všechny děti dosahovat viditelných pokroků a dochází u nich ke zlepšování psychické úrovně i pohybových dovedností. Vzdělávání těchto žáků však vyžaduje nejen značné pedagogické schopnosti speciálních pedagogů, jejich bohaté zkušenosti a zájem o vzdělávání těžce postižených žáků, ale také speciálně upravené školní prostředí, speciální učební pomůcky.

Přípravný stupeň poskytuje přípravu nevzdělávání dětem s těžkým mentálním postižením, souběžným postižením c více vadami nebo autismem. Do přípravného stupně lze zařadit dítě od pěti let věku nebo dítě, kterému byl z důvodu zdravotního postižení povolen odklad povinné školní docházky, a to se souhlasem zákonného zástupce a na základě doporučení školského poradenského zařízení a odborného lékaře.

Délka přípravy na vzdělávání v přípravném stupni základní školy speciální je jeden až tři školní roky. Přípravný stupeň se dělí na třídy. Třída má nejméně čtyři a nejvýše šest dětí.

¹⁵VALENTA, Milan, MÜLLER, Oldřich Psychopedie ,Praha, Parta 2007, str. 223-224, ISBN 978-80-7320-099-2

Vzhledem k závažnosti postižení žáků ve třídě přípravného stupně základní školy speciální zabezpečují výchovně- vzdělávací činnost souběžně dva pedagogičtí pracovníci.

Ke zdárnému průběhu vyučování přispívá i vhodné prostorové vybavení. kromě učeben by měl mít přípravný stupeň k dispozici nejméně jednu třídu nebo jinou místnost , již by bylo možno využívat k odpočinku, relaxaci nebo k individuální práci se žáky.

Švarcová zde dále uvádí, že při experimentálním ověřování této nové formy vzdělávání se ukázalo, že mnohé z dětí, které se na počátku jevily jako vzdělavatelné jen ve velmi malé míře, v průběhu vyučování „dozrály“ a rozvinuly se natolik, že budou moci úspěšně absolvovat speciální školu.

3.5.2. Základní škola speciální

Je určena pro žáky se středně těžkou, těžkou, případně hlubokou mentální retardací a pro mentálně postižené žáky s více vadami, pro které je zpracován samostatný rehabilitační vzdělávací program. Speciální školy jsou desetileté. Těžiště práce speciální školy spočívá ve výchovné a vzdělávací činnosti zaměřené na poskytování elementárních vědomostí, dovedností, na vytváření návyků potřebných k uplatnění v praktickém životě, k dosažení maximální možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob a k zapojení do společenského života.

Jedním ze závažných úkolů pomocné školy je vybavit žáky triviem základních vědomostí a dovedností, čili naučit je číst, psát a počítat. Zvládnutí těchto požadavků je pro některé žáky náročné, pro jejich další život má však mimořádný význam. Zcela novou funkcí pomocné školy je připravovat žáky k dalšímu vzdělávání. Absolventi pomocné školy mají možnost pokračovat ve svém vzdělávání v praktické škole a získat tak kvalifikaci k vykonávání jednoduchých pracovních činností.

3.5.3 Rehabilitační vzdělávací program základní školy speciální

Je určen pro žáky s velmi těžkým zdravotním postižením, jejichž právo na vzdělávání nemohlo být realizováno. Jednalo se především o děti, které vzhledem

k závažnosti svého mentálního a případně i dalšího postižení dosud nikdy nemohly být vzdělávány, a o absolventy přípravných stupňů, kteří ani po tříletém přípravném cyklu nebyli schopni nastoupit a úspěšně zvládnout požadavky vzdělávacího programu základní školy speciální. Umožňuje žákům, aby si v přizpůsobených podmínkách a za odborného speciálně pedagogického vedení osvojovali některé elementární dovednosti a návyky, které jim umožní získat alespoň určitou míru soběstačnosti, pomohou jim najít vhodnou formu komunikace s jejich okolím (např. alternativní metody komunikace, především nonverbální komunikační metody, znaková řeč, Makaton, sociální čtení, psaní hůlkovým písmem.) a budou napomáhat rozvoji jejich motoriky. Rehabilitační třídy základní školy speciální by měli umožnit žákům s těžkým mentálním postižením, případně žákům s více vadami, uplatnit jejich ústavou garantované právo na vzdělávání a realizovat jejich tělesný i duševní potenciál

Docházka do rehabilitačních tříd je desetiletá, stejně jako do jiných tříd základní školy speciální. Počet žáků je stanoven na čtyři až šest žáků ve třídě. Rehabilitační třídy jsou s běžnými třídami základní školy speciální prostupné, takže v případě zjištění akcelerace vývoje rozumových schopností žáka v kterékoliv etapě jeho povinné školní docházky je možné a vhodné převést ho do jiné třídy základní školy speciální.

3.6 Večerní školy

Jedna z celoživotních forem vzdělávání pro mentálně postižené. Jejich zřizovatelem je občanské sdružení. Ve večerních školách se vyučuje zpravidla dvakrát týdně po dvou až třech hodinách. Fungují většinou v budovách základních škol praktických a základních škol speciálních, nebo v prostorách ústavů. Umožňují lidem s mentálním postižením vhodně a hodnotně využít svůj volný čas a vzájemně se stýkat.

4. Přístupy práce s mentálně postiženými

4.1 Principy a cíle práce s mentálně postiženými

Podle Matouška (2010) obecný konsenzus ohledně toho, kam má směřovat práce s lidmi s mentálním postižením zatím neexistuje. Stále častěji se prosazuje hledisko, které hodnotí kvalitu života člověka s mentálním postižením porovnáním způsobu života se situací vrstevníka bez postižení žijícího v přirozeném společenství.

Obecné principy

Jedním z důležitých principů je, aby lidé s mentálním postižením mohli využívat instituce jež poskytují služby veřejnosti. To znamená, aby mohli žít co nejpodobněji jako lidé bez postižení. Podpora ze strany sociálních pracovníků by měla být jen v oblastech, které uživatel sám nezvládá. A v oblastech, kde si poradí uživatel sám by měl mít prostor pro svoje vlastní řešení.¹⁶ Služby nemají řídit život uživatele, ale pomoci mu, aby ho mohl co nejvíce řídit sám. Souvisí s tím i snaha o to, aby byl uživatel na službě co nejméně závislý. Optimální by bylo vytvořit síť služeb, mezi nimiž by si uživatel mohl vybírat, popřípadě jich mohl využívat několik současně.

Služby by měly být lidem s mentálním postižením poskytovány podle standardizované metodiky posuzování jejich postižení, která nemůže spočívat jen ve stanovení míry rozumových schopností, případně v medicínské diagnóze stavu, ale musí mapovat adaptační schopnosti a dovednosti posuzovaného člověka. Ideálně by takové hodnocení měla dělat jiná organizace, než ta která klientovi poskytuje péči. Má totiž tendenci upřednostňovat vlastní potřeby před potřebami klienta.¹⁷

Cíle práce

Důležitým cílem je integrace lidí s mentálním postižením do společnosti. Podle Matouška (2010) je prvním předpokladem přítomnost těchto lidí v běžném prostředí, v hromadných prostředcích, obchodech a podobně. Mnohá místa mohou lidé s mentálním postižením navštěvovat jako zákazníci, ale mohou zde i pracovat.

¹⁶ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin a práce s nimi, Portál, Praha 2010 str. 113, ISBN 978-80-7367-818-0

¹⁷ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin a práce s nimi, Portál, Praha 2010 str. 113, ISBN 978-80-7367-818-0

4.2 Asistence

Asistence je jedna z hlavních metod při práci s lidmi s mentálním postižením. Poskytuje pomoc z činnostmi, které člověk bez postižení zvládne bez pomoci. Asistence je náhradou za dovednosti a schopnosti jež příjemci asistence chybějí. Metoda asistence se aplikuje v oblastech života, kde lidé s mentálním postižením potřebují pomoci, jsou to například bydlení, docházka do školy, do zaměstnání.

Důležitým rysem asistence je její zaměření na jednotlivce. Je „šitá“ na míru jednomu uživateli. To znamená, že reaguje na konkrétní potřeby a může se přizpůsobovat změnám v klientových potřebách. Pokud to rozvoj dovedností uživatele umožňuje, postupně dochází ke snižování míry podpory. Například ve chráněném bytě uživatel nejprve potřebuje, aby mu asistent každý den popisoval, co všechno musí večer udělat (vzít si léky, najíst se, umýt se a podobně). Po určité době stačí, že asistent připomene, že uživatel má seznam těchto činností. Uživatel má seznam těchto činností jako pomůcku, aby na nic nezapomněl.

Asistent rozvíjí, případně kompenzuje dovednosti uživatele. U lidí s mentálním postižením nemusí jít jen o pomoc při praktických konkrétních činnostech jako vaření, sebeobsluha. Jde i o pomoc s organizováním jednotlivých aktivit, aby je uživatel mohl zvládat sám. Občas je nutná pomoc i při chápání možných rizik např. přecházení silnice. Asistentova pomoc spočívá v tom, že uživateli popisuje co se může stát pokud by přecházel silnici bez rozhlédnutí. Současně mu popisuje situaci jestli jede nebo nejede auto. Asistent za člověka s mentálním postižením nerozhoduje. Srozumitelnou formou podává informace, vysvětluje kontext rozhodování, a tím uživateli pomáhá k tomu, aby o svém životě rozhodoval sám.¹⁸

4.3 Individuální práce

Individuální práce se do jisté míry kryje s asistencí. Individuální práce směřuje ke změně v uživatelově životě. Jedním z cílů je, aby si uživatel osvojil určité dovednosti, které zvýší míru jeho samostatnosti. Lidé s mentálním postižením se totiž dovednosti potřebné pro život nenaučí pouhým pozorováním jako lidé bez postižení. Také v prostředí, kde žijí například v rodině nebo v ústavu sociální péče nemívají vždy dostatek podnětů pro rozvoj dovedností. Myslím tím dovednosti jako je například praní, uklízení. Méně také navazují

¹⁸ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi, Portál, Praha 2010 str. 116, ISBN 978-80-7367-818-0

vztahy s ostatními lidmi. Proto se stává, že některé samostatné aktivity začínají trénovat až v dospělosti.

Jednou z takových dovedností může být například cesta do zaměstnání nebo centra denních služeb. Je vytvořen individuální plán, na kterém může spolupracovat i rodina uživatele. Plán může obsahovat kromě konkrétního cíle i dílčí cíl. Dílčí cíl může být například naučit se přecházet na semaforu. Konkrétní cíl je, že uživatel umí konkrétní cestu a umí reagovat na neočekávané situace.

Při každém plánování je určena doba po níž proběhne hodnocení, jak se daří plán uskutečňovat. K dosahování cílů se používají nejrůznější metody. Může jít o provádění dané činnosti za doprovodu asistenta, který popisuje jak se co dělá. Později asistent spíše klade otázky, aby zjistil co si uživatel již zapamatoval. Dalším krokem může být, že asistent zaujme roli pozorovatele a je připraven zasáhnout bude-li uživatel v ohrožení života či zdraví. Postupem času může mentálně postižený příslušnou činnost vykonávat samostatně.

Jednotliví uživatelé mohou stejného cíle dosáhnout pomocí různých technik, odlišných kroků, pomůcek. Pomůckami Matoušek (2010) myslí obrázky, videozáznamy, seznam činností.

Postupy jsou vždy individualizované.¹⁹

4.4 Terapie využitelné při práci s mentálně postiženými

Tyto terapie jsou hlavně činnostního charakteru s využitím speciální lidské činnosti. Speciální lidskou činností se rozumí například hra, výtvarná, hudební či kontakt se zvířetem.

4.4.1. Terapie hrou

Valenta (2007) uvádí, že terapie hrou znamená využití prostředků hry za účelem pomoci lidem (hlavně dětem) změnit jejich chování, myšlení, emoce a další osobní předpoklady společensky i individuálně přijatelným směrem.

U terapií s dětmi s mentálním postižením obecně platí nutnost počítat zejména s jistými omezujícími specifiky jejich motivace ke hře. Tato specifika se mohou odvíjet jak od primárních deficitů v psychomotorice například od snížené schopnosti manipulace s objekty, tak od nedostatku představivosti a tvořivosti tak také od negativních vlivů prostředí. Naopak je třeba počítat i s tím, že vhodné sociální prostředí a přiměřeně aktivizující výchovné podmínky mohou tyto možné motivační nedostatky do jisté míry eliminovat.

¹⁹ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, Sociální práce v praxi: : specifika různých cílových skupin a práce s nimi, Portál, Praha 2010 str. 117-118, ISBN 978-80-7367-818-0

Součástí přístupu ke hře klientů s mentálním postižením musí být dlouhodobě pozitivně laděné sociální prostředí využívající pravidelného a strukturovaného podněcování a uspořádání vjemu.

4.4.2 Terapie s účastí zvířete

Může jít o jakákoli společenská zvířata, ale nejčastěji jde o psi a koně. Zvířata napomáhají psychické stimulaci a uspokojují potřebu bezpečí a jistoty.

Hipoterapie

Je terapie přesněji hiporehabilitace pomocí koně. Jde o zmírnění až odstranění hendikepu pomocí práce s koněm a ježdění na koni. Funguje na bázi fyzioterapie tedy souladu multidimenzionálního pohybu koně a pohybu klienta čili na základě primárního fyzikálně stimulujícího působení směřujícímu ke zlepšení tělesných funkcí. Může pomoci k dosažení pozitivních změn v myšlení, chování a prožívání.

Canisterapie

Je terapie pomocí psa například zlatého retrívra. Nejpoužívanější forma canisterapie u osob s mentálním postižením je mazlení se psem, hlazení psa a cílené hry se psem pomocí pomůcek.

4.5 Muzikoterapie

Muzikoterapie je použití hudby a hudebního umění za účelem pomoci změnit lidem jejich chování, myšlení, emoce pro společnost přijatelným směrem.

U mentálně postižených lidí je vhodná aktivní skupinová muzikoterapie. Zejména u lehce a středně těžce postižených klientů.

U lehce mentálně postižených ani nemusí být úroveň jejich hudebních schopností poznamenána mentálním postižením.

Aktivní skupinová muzikoterapie by měla probíhat následovně:

1. V úvodní fázi by měli klienti poznat terapeuta a ostatní členy skupiny a hudební materiál, kterým může být vlastní hlas, tělo či různé hudební nástroje.
2. Dále následuje „uvolňovací fáze“ kde dochází k uvolnění napětí jak psychického tak fyzického, a k vybití nahromaděné energie

3. Hlavní činnost, měla by být klidnější. Klienti by neměli pociťovat napjetí nebo úzkost, ostych. Mělo by se pracovat s jejich schopnostmi, jakkoli s nimi komunikovat, zařadit je do skupiny. Hlavním cílem je tedy odstranění nevhodných vzorců chování a prožívání
4. Pokud dojde k odstranění nevhodných modelů chování a prožívání, tak by měla nastoupit fáze rozvíjející modely společensky a individuálně přijatelné a využitelné.

4.6 Arteterapie

Valenta uvádí, že je to aplikace výtvarných prostředků za účelem pomoci lidem změnit jejich chování a myšlení, emoce a další osobní předpoklady společensky i individuálně přijatelným směrem. Pro arteterapii je víc důležitý proces tvorby se všemi psychologickými a speciálně pedagogickými aspekty než produkt výtvarného úsilí klienta, nicméně výtvarná hodnota díla může někdy hrát terapeuticko- rehabilitační roli.

Arteterapeutické metody

Volný výtvarný projev

²⁰Akceptuje spontaneitu dětské hry a radost z pohybu, učí se nebát plochy a ovládat neuromotoriku.

- Technika čmárání – děti se „rozčmárávají“ po papíru a teprve dodatečně se snaží „vytáhnout“ z čar motiv a ten rozvinout.
- Volná kresba či malba – nakreslí, co chceš například technika „finger-painting“
- Výcvik práce s čarou, linií

Výtvarný projev při hudbě

Využívá souznění hudby a výtvarného projevu, že zvuky i nástroje mají svou barvu

Například tóny flétny mají modrou barvu.

²⁰ VALENTA, Milan., MÜLLER, Oldřich., Psychopedie, Praha, Parta 2007 str. 145-146, ISBN 978-80-7320-099-2

Asociativní výtvarný projev při hudbě

Podle Valenty je cílem metody odreagování přetrvávajících negativních zkušeností. Před volnou malbou musí předcházet relaxace a uvolnění žáků formou výtvarné hry a motivujícího poslechu. Po výtvarném procesu následuje kolektivní a individuální interpretace výtvorů, děti se snaží namalovaný obraz vystihnout názvem.

5. Společnost Duha – Integrace osob s mentálním postižením

5.1 Představení organizace

Název instituce : Společnost Duha – Integrace osob s mentálním postižením

Adresa : Českolipská 621 , Praha 9, 19000

Telefon : + 420 602 610 694

Vedoucí pracovník : ředitelka Paedr. Eva Brožová

Občanské sdružení Společnost Duha vzniklo v roce 1992 z iniciativy členů Sdružení pro pomoc mentálně znevýhodněným v návaznosti na Nadaci Duha.

5.2 Cíl, účel organizace

Cílem společnosti Duha je integrace mentálně postižených osob a pracovat s lidmi s mentálním postižením. A tím dopomoci na rozšíření jejich možností v různých oblastech života. Mezi jejich zásady patří respektování osobnosti klienta.

Pomáhat uživatelům vytyčovat cíle a podporovat je v jejich dosahování na základě individuálních plánů.

Zajišťovat zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.

Poskytovat podporu při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

5.3 Zřizovatel organizace

Občanské sdružení

5.4 Zdroje financování

Státní dotace od Ministerstva práce a sociálních věcí a z dotací z rozpočtu Magistrátu hlavního města Prahy. Dalším zdrojem financí jsou dárci a sponzoři.

5.5 Personální obsazení

Sociální pracovníci, koordinátoři samostatného bydlení, metodici

5.6 Rozsah nabízených služeb

Centrum denních služeb

Chráněné bydlení

Podpora samostatného bydlení

5.7 Cílová skupina klientů

Dospělí lidé s mentálním postižením .

5.9 Způsob navazování kontaktů

Webové stránky, letáky, akce pro veřejnost

5.10 Dostupnost (doprava)

Zastávka metra C Prosek

5.11 Využívání práce dobrovolníků

Ano

5.12 Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány

V centru denních služeb je dřevodílna, keramická dílna, výtvarná dílna

Pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu.

Poskytují výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, například se zabývají nácvikem a upevňováním sociálních dovedností.

5.14 Vlastní postřehy a názory

V tomto zařízení jsem absolvovala praxi ještě když sídlilo v Bolevecké ulici v Praze 10.

První den jsem si zkusila asistenci v zahradní dílně. Tato práce však nebyla nic pro mě, tak jsem přešla do keramické dílny. V keramické dílně jsem pomáhala zejména jednomu klientovi s autistickým postižením. Komunikace s ním byla zprvu náročná, ale postupem času jsme se dokázali spolu domluvit. Pomáhala jsem mu s vyválením keramického plátu a s jeho následnou ozdobou pomocí krajky a válečku a vykrajováním různých tvarů.

Tento klient mě pobavil, když jsem jeden den seděla v době jeho příchodu na místě asistentky a on hned „Marie omládlá“ (byla středního věku). „Marie dala výpověď“. Jak hned vlastně reagoval na to, že na jejím místě sedí někdo jiný. Což samozřejmě nebyla pravda, jen ten den měla volno.

Dále jsem pomáhala slečně s lehkým mentálním postižením. Potřebovala hlavně dohled při točení s kruhem, hrozilo totiž riziko epileptického záchvatu. Vytvářela hezké hrníčky, které jsem jí pomáhala „odřezávat“ z kruhu a umístit na prkénko, kde hrníčky dále schly.

Sama jsem si také zkusila hrnek vyrobit. Ne však na kruhu, ale pomocí jednoduché techniky slepení plátů hlíny.

Také jsem zde dávala pozor na jinou klientku, která trpěla epilepsií a jednou skutečně dostala epileptický záchvat, tak jsem jí přidržovala ruce aby si neublížila.

Nejsilnějším zážitkem byl koncert „Chceme žít s vámi“ na který jsem vzala i svého bratra. Líbila se mi spontánnost lidí s mentálním postižením, jak tančí a zpívají a jak reagují na zpěváky a moderátory koncertu. Pravidelnými moderátory koncertu jsou sourozenci Adéla a Dalibor Gondíkovi.

Obr.1 Ukázka mého výrobku z keramické dílny

Obr.2 Ukázka mého výrobku z keramické dílny

5.15 KOMPETENCE K SOCIÁLNÍ PRÁCI

Název kompetence : Komunikovat a angažovat se

Kritéria	Příklady důkazů
Účinně kooperuje a komunikuje se spolupracovníky na pracovišti	Viz hodnocení praxe
Komunikuje s klientem přiměřeně věkově kategorii a schopnostem	Dokázala jsem se domluvit i s autistickým klientem.
Umí vést rozhovor s uplatněním neexpertního přístupu	Snažila jsem se s klientem domluvit podle jeho mentální úrovně např. co vykrojíme z plátu keramické hlíny

Název kompetence : Posoudit a plánovat

Kritéria	Příklady důkazů
Umí sbírat, zaznamenávat a vyhodnocovat informace pro posouzení situace klienta	od kolegů a vlastním pozorováním jsem se snažila zjistit co je který klient schopen zvládnout vyrobit
Zná cíle organizace a dovede posoudit jejich funkčnost vzhledem k potřebám klientů	Hlavním cílem organizace je vedení klienta k co největší samostatnosti a soběstačnosti
Je schopen společně s klientem určit silná místa a zjistit jaké má klient očekávání od něj a od organizace	V této dílně jsou tři klienti, kteří díky organizaci zvládnou vyrobit úžasné výrobky

Název kompetence : Podporovat a pomáhat k soběstačnosti

Kritéria	Příklady důkazů
Umí získat důvěru klienta a navodit atmosféru spolupráce	Pomoc s vyválením plátu a vykrajováním různých tvarů
Umí klientovi poskytnout prostor pro samostatné rozhodování	Snažila jsem se otázkami zjistit co by chtěl klient vyrobit
Je schopen rozlišovat situace, kdy je klient v ohrožení a kdy je třeba zasahovat přímo	Pomoc jedné klientce při epileptickém záchvatu

Název kompetence : Zasahovat a poskytovat služby

Kritéria	Příklady důkazů
Aktivně poskytuje informace o možnostech pomoci klientovi s přihlédnutím k jeho schopnosti porozumění	U klienta s těžším postižením jsem se snažila pomoci názornou ukázkou jak výrobek vyrobit.
motivuje a udržuje vztah s klientem a jeho okolí v procesu změny	Zvolila jsem motivaci pochvalou a výsledkem byl úsměv klienta a o něco lepší výrobky

Název kompetence : Rozvíjet profesionální kompetence

Kritéria	Příklady důkazů
Navazuje kontakty s kolegy ze své profese a profesí příbuzných a vyměňuje si s nimi informace	Vedla jsem s kolegy rozhovor jak pracovat s klienty
Umí se rozhodovat, kdy je třeba řešit situaci samostatně a kdy po konzultaci s kolegy	Stalo se to hned na začátku praxe kdy jeden klient nazval jednu klientku sprostým slovem jsem raději nechala řešení na kolegyních, protože své klienty lépe znají.
Přispívá k dobré pověsti pracoviště na základě dobrých výsledků	Viz hodnocení praxe
Podílí se na vyhodnocování efektivity a kultury práce v organizaci	Líbilo se mi, že se většina klientů sama chopila své práce a až na malé spory zde byla příjemná atmosféra

6. Dětské integrační centrum – Klub Filipovka

6.1 Představení organizace

Název instituce : Dětské integrační centrum – Klub Filipovka

Adresa : Filipova 2013, Praha 4

Telefon/ fax : 271 910 328

Vedoucí pracovník : Mgr. Petr Hušek - výkonný ředitel

6.2 Cíl, účel organizace :

„I člověk s nejtěžším postižením může žít důstojný a plnohodnotný život. Má stejná práva, potřebuje stejné příležitosti.“

Našimi aktivitami se zaměřujeme na cílenou podporu dětí se zdravotním postižením a jejich rodin.

6.3 Zřizovatel organizace :

Občanské sdružení

6.4 Zdroje financování (výše příspěvku klienta) :

Příspěvky uživatelů, sponzorské dary, granty

6.5 Personální obsazení :

Sociální pracovníci, fyzioterapeut, koordinátoři osobní asistence, asistenti

6.6 Rozsah nabízených služeb :

Osobní asistence, odlehčovací služba, canisterapie, arteterapie, aromaterapeutické masáže

6.7 Cílová skupina klientů :

Zaměřují se na cílenou podporu dětí se zdravotním postižením a jejich rodin.

6.8 Způsob navazování kontaktu s klienty :

Webové stránky, akce pro veřejnost, letáčky

6.9 Dostupnost, doprava, :

Bezbariérovost, metrem C na stanici Chodov, odtud autobusem č. 177 na stanici Petýrkova, projít sídlištěm, pokračovat přes dětské hřiště, projít podchodem mezi sídlištní zastavbou a pokračovat rovně. Po cca 200 metrech odbočit doprava. Sídlíme v budově bývalé MŠ.

6.10 Využívání práce dobrovolníků :

Ano

6.11 Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány :

- přispět k odstraňování diskriminace a porušování práv dětí s postižením na přirozené začlenění do společnosti – ovlivňování veřejného mínění prostřednictvím prezentace činnosti sdružení v médiích
- umožnit dětem s postižením předškolního věku docházku do běžných mateřských škol a rozvíjení volnočasových aktivit za pomoci asistence a přispět tím k vyrovnání jejich formativních příležitostí – [projekt Dejte nám šanci](#)
- umožnit dětem s postižením co nejkvalitnější individuální výuku opřenou o rehabilitační, kompenzační a didaktické pomůcky, které jim pomohou v jejich celkovém rozvoji – [projekt Půjčovna rehabilitačních a didaktických pomůcek](#)
- pomoc rodinám s dětmi s těžkým zrakovým a kombinovaným postižením zvládat náročnou péči o tyto děti prostřednictvím odlehčovací služby (respitní péče) a dalšího komplexu služeb zahrnujícího půjčovnu pomůcek a odborné literatury, hipoterapii, canisterapii, psychorehabilitační pobyty, Klub rodičů – [projekt Centrum FILIPOVKA](#)

6.12 Vlastní názory, postřehy

Zařízení se mi moc líbilo – prostory jsou nově zrekonstruované a sympatický mladý kolektiv dělá co může, aby pomohl rodinám s postiženým dítětem. Myslím, že v budoucnu bych ráda pracovala v podobném zařízení. Zvláště se mi líbila psychorelaxační místnost.

7. OÁZA – centrum pro mentálně postižené

7.1 Představení organizace

Název instituce : OÁZA – centrum pro mentálně postižené

Adresa : Říční 6, Praha 1

Telefon/ fax : (420) 257 313 008, (420) 257316726

Vedoucí pracovník : Jana Vítková- ředitelka

7.2 Cíl, účel organizace :

Cílem je zejména rozvíjení kulturních a společenských aktivit mentálně postižených. Hlavní náplní je organizování pravidelných kroužků zájmové umělecké činnosti pro mentálně postižené a dalších akcí, přispívajících k jejich integraci a zapojení do společenského života.

7.3 Zřizovatel organizace :

Občanské sdružení

7.4 Zdroje financování (výše příspěvku klienta) :

Příspěvky klientů, dobrovolné příspěvky a dary

7.5 Personální obsazení :

Lektory kroužků jsou jednak zkušení speciální pedagogové, jednak odborníci jednotlivých oborů, sociální pracovníce

7.6 Rozsah nabízených služeb :

dramatický, němčina začátečníci , keramika, hudebně pohybové skupiny A, počítače, výtvarný kytara , hudebně pohybová skupina . B, flétna, angličtina, klavír, němčina pokročilí, balet, promluvy

7.7 Cílová skupina klientů :

Stupeň postižení nerozhoduje. Je určeno všem mentálně postiženým od 6 let výše - horní hranice věku není stanovena. U malých dětí, které se ještě tolik nesoustředí, jsou neklidné, bude přítomná matka či jiný zástupce.

7.8 Způsob navazování kontaktu s klienty :

Webové stránky, letáčky, akce pro veřejnost

7.9 Dostupnost (doprava, bezbarierový přístup..) :

Dobrá – tram 22, 20, 12 – stanice Újezd

7.10 Využívání práce dobrovolníků :

ano

7.11 Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány :

Kroužky probíhají každý všední den odpoledne a večer. Vedou je jak odborníci - speciální pedagogové, tak i profesionální umělci

7.12 Vlastní názory, postřehy: V zařízení se mi líbilo kvůli nadšeným pracovníkům, kteří se svým svěřencům věnují a snaží se je touto formou integrovat do „normální“ většinové společnosti.

8. SIMP – sdružení pro integraci mentálně postižených

8.1 Představení organizace

Název instituce : SIMP – sdružení pro integraci mentálně postižených,
o.s.

Adresa : Šlikova 8, Praha 6 Břevnov

Telefon/ fax : 233313210

Vedoucí pracovník : Ing. Libuška Kaprálová - ředitelka

8.2 Cíl, účel organizace :

„Motto: Lidé s mentálním postižením, jejich příbuzní a rodiče s malými dětmi mají právo začlenit se do společnosti.“

V jedné rovině je projekt zaměřen na rodiče po mateřské či rodičovské dovolené nebo osoby pečující o závislého člena rodiny, kteří si hledají práci, ale vlivem částečné ztráty pracovních dovedností, popřípadě diskriminačního prostředí na trhu práce, nerovným příležitostem na trhu práce i ve společnosti, mají omezené šance. V druhé rovině oslovuje zaměstnavatele s cílem propagovat rovné příležitosti, alternativní způsoby zaměstnávání, upozorňuje zaměstnavatele na jejich zákonné povinnosti a informuje o principu sociální zodpovědnosti firmy.

8.3 Zřizovatel organizace :

Neziskový sektor

8.4 Zdroje financování (výše příspěvku klienta) :

Tento projekt je realizován za podpory Evropského sociálního fondu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Magistrátu hl. města Prahy.

8.5 Personální obsazení :

Ekonom, sociální pracovnice, pracovní asistenti, terapeutky.

8.6 Rozsah nabízených služeb :

Pro rodiče po mateřské dovolené a dlouhodobě pečující:

Program komplexní podpory, který zahrnuje, kurzy na PC (WORD, EXCEL, POWER POINT, internet), sociálně právní minimum, motivační kurzy, účetnictví, pomoc při hlídání dětí (v průběhu konání kurzů, při účasti na pohovorech u zaměstnavatelů apod.) a konkrétní pomoc při hledání místa.

Pro firmy i veřejné instituce:

Možnost konzultací v otázce rovných příležitostí, principu sociální zodpovědnosti firmy. Získání "Desatera" - stručné publikace sumarizující výhody a nevýhody zaměstnávání našich cílových skupin. A možnost neformálně se seznámit s naší cílovou skupinou a probrat oboustranně výhodný způsob zaměstnání/zaměstnávání.

8.7 Cílová skupina klientů :

Pro mentálně postižené, rodiče po mateřské dovolené či pro osoby, které pečují o handicapované.

8.8 Způsob navazování kontaktu s klienty :

Dříve přímé oslovování potenciálních zájemců, v současnosti webové stránky, brožury, pořádané akce...

8.9 Dostupnost doprava :

Cca 3 minuty pěšky z tramvajové zastávky Marjánka

8.10 Využívání práce dobrovolníků :

Ano

8.11 Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány :

Ucelený program pomoci pro osoby, které se dlouhodobě starají o člověka s mentálním postižením a hledají si práci. Jedná se o počítačové, sociálně právní a motivační kurzy, orientace na trhu práce, konkrétní pomoc při hledání vhodného pracovního místa, aniž by se narušily rodinné vazby.

Dále nabízíme pro osoby s mentálním postižením možnost zařazení do Střediska pracovních dovedností, které má za cíl zvyšovat sebeobsluhu, rozvíjet samostatnost a tam, kde je to možné, najít odpovídající místo na pracovním trhu.

Sdružení pro integraci mentálně postižených se různými způsoby snaží usnadnit integraci do společnosti lidem s mentálním postižením a jejich opatrovníkům, například poradenstvím v sociálně právních otázkách, sdílením zkušeností. Prostřednictvím projektu „I těžce mentálně postižení mají šanci“ se zaměřuje na pomoc mentálně postiženým lidem i jejich rodinám na trhu práce

8.12 Vlastní názory, postřehy:

Exkurze se mi líbila pro očividný zájem pracovníků o zařazení klientů do společnosti.

Navzdory nejisté budoucnosti zařízení dávají do daného projektu maximální úsilí a je vidět, že jejich práce má smysl a úspěchy a bylo by proto škoda, kdyby pouze kvůli špatnému systému financování takovýchto organizací měla jejich práce skončit.

9. SPMP sdružení pro pomoc mentálně postiženým

9.1 Představení organizace

Název instituce: SPMP sdružení pro pomoc mentálně postiženým

Adresa: Ječná 1434/11

Telefon: 222 250 603

Vedoucí pracovník: Vlasta Pospíšilová- předsedkyně

9.2 Cíl, účel organizace

Cílem organizace je zlepšit podmínky života občanů s mentálním postižením žijících v rodinách i v péči sociálních a vzdělávacích zařízení. Dalším cílem je zviditelnění lidí s mentálním postižením ve společnosti.

9.3 Zřizovatel organizace

Občanské sdružení

9.4 Zdroje financování (výše příspěvku klienta)

Příspěvky klientů, magistrát hlavního města Prahy, evropský sociální fond a sponzoři

9.5 Personální obsazení

Sociální pracovnice, asistenti

9.6 Rozsah nabízených služeb

Vzdělávací činnosti, rehabilitační a sportovní kurzy, společenské akce, rehabilitační pobyty

9.7 Cílová skupina klientů

Klienti s mentálním postižením

9.8 Způsob navazování kontaktu s klienty

Webové stránky, letáky, veřejné akce

9.9 Dostupnost, doprava,

Metro C I.P. Pavlova, dále tramvaj stanice Štěpánská

9.10 Využívání práce dobrovolníků

Ano

9.11 Vybavenost zařízení a typy služeb, které jsou poskytovány

Poradenské centrum pro rodiny s dětmi s mentálním postižením, vzdělávání dospělých s mentálním postižením.

Vzdělávací akce pro rodiče a výchovný personál

9.12 Vlastní názory, postřehy

Na tomto sdružení se mi zejména líbí, že chce zviditelnit mentálně postižené ve společnosti.

Naše rodina je dlouhodobým členem tohoto sdružení. Využíváme zejména letních táborů.

Na tyto tábory jezdí můj bratr každý rok a vždycky se na ně hodně těší. Tábory mívají i zajímavou tematiku. Minulý rok to byl pirátský tábor a předminulý rok byl tábor na téma Harry Potter.

10. Porovnání vybraných navštívených center

10.1. Porovnání z pohledu cíle organizace a personálního obsazení

	Cíl organizace	Personální obsazení
Společnost Duha	Integrace mentálně postižených do společnosti a podpora samostatnosti klientů	Sociální pracovníci ,koordinátoři samostatného bydlení
Dětské integrační centrum Klub Filipovka	Podpora dětí se zdravotním postižením a jejich rodin	Sociální pracovnice Koordinátoři osobní asistence Fyzioterapeut
OÁZA - centrum pro mentálně postižené	Integrace a zapojení mentálně postižených do společenského života	Profesionální lektori Speciální pedagogové
SIMP – sdružení pro integraci mentálně postižených	Integrace mentálně postižených do společnosti	Sociální pracovníci Pracovní asistenti Terapeutky
SPMP – sdružení pro pomoc mentálně postiženým	Zviditelnění mentálně postižených	Sociální pracovnice

10.1.1 Shrnutí tabulky

Z tabulky vyplývá, že převládá integrace mentálně postižených do společnosti. Je to určitě velmi dobře. Například mé matce v sedmdesátých letech, tedy v době kdy porodila mého bratra doporučovali jeho umístění do ústavu. Je tedy dobře, že vznikají centra jako Duha, Klub Filipovka, SIMP, Oáza a SPMP, které tuto integraci umožňují. I lidé s mentálním postižením jsou podle mého názoru prospěšní pro společnost.

V personálním obsazení samozřejmě převládají sociální pracovníci. Klub Filipovka má navíc fyzioterapeuta a aromaterapeutku. Oáza má navíc profesionální lektory zájmových kroužků.

SIMP má i externí spolupracovníky mezi, které patří například psycholog, videotrenérka.

10.2 Porovnání z pohledu vzhledu a obsahu webových stránek a dopravní dostupnosti

	Webové stránky	Cílová skupina klientů	Dopravní dostupnost
Společnost Duha	Relativně přehledné ale poskytují dostatek informací	Dospělí lidé s mentálním postižením	Metro C Prosek
Dětské integrační Centrum – Klub Filipovka	Přehledné webové stránky s dostatkem informací	Děti s mentálním postižením od 2 do 15 let	Metro C Chodov Autobus 177 zastávka Petýrkova
OÁZA – Centrum pro mentálně postižené	Přehledné webové stránky s dostatkem informací	Dospělí lidé s mentálním postižením	Tramvaj č. 22 zastávka Újezd
SIMP – sdružení pro integraci mentálně postižených	Zpočátku mi přišly nepřehledné, ale zorientovala jsem se v nich a našla na nich dostatek informací.	Dospělí lidé s mentálním postižením Osoby pečující o mentálně postižené	Tramvaj číslo 22, 25 zastávka Marjánka
SPMP – sdružení pro pomoc mentálně postiženým	Srozumitelné, přehledné stránky	Děti a dospělí lidé s mentálním postižením	Metro C I.P. Pavlova Tramvaj 22, 10, Zastávka Štěpánská

10.2.1 Shrnutí tabulky

Webové stránky mají většinou centra přehledné a dají se z nich získat potřebné informace. Nejvíce se mi líbí stránky Dětského integračního centra. Nejméně se mi líbí stránky centra SIMP, připadají mi troch nepřehledné.

Co se týče mých vybraných center, jsou určeny spíše pro dospělé s výjimkou Dětského integračního centra. Líbí se mi, že SIMP a SPMP zapojují i rodiče mentálně postižených dětí formou vzdělávacích akcí a kurzů.

Dopravní dostupnost je dobrá. Například Dětské integrační centrum má na svých internetových stránkách sekci „ Jak se k nám dostanete“ s fotografiemi cesty. Škoda, že tuto sekci neaktualizovali, protože jeden z autobusů už je zrušený.

Studio OÁZA má na svých stránkách mapu místa. Na stránkách Společnosti Duha jsem nenašla ani tu mapu je tu jen adresa. SIMP také nemá ani mapu jen adresu. Společnost SPMP má také jen adresu.

11. Závěr

Ve své práci jsem se zabývala tematikou mentálního postižení a sociální práce.

Mým cílem bylo zjistit jaká je nejefektivnější metoda práce s mentálně postiženými. Podle mého zjištění je nejefektivnější a v organizacích, které sem navštívila nejpoužívanější individuální přístup, který dále rozvíjí klienta a podporuje ho v samostatném rozhodování o sobě samém.

Je tedy dobře, že vznikají centra například jako Duha, Klub Filipovka, SIMP, Oáza a SPMP, které s mentálně postiženými pomocí této metody pracují a tím umožňují integraci mentálně postižených do společnosti. I lidé s mentálním postižením jsou podle mého názoru prospěšní pro společnost.

Při psaní této práce jsem se dozvěděla nové informace ohledně mentálního postižení. A také jak s mentálně postiženými pracovat. Tímto tématem jsem se zabývala ve čtvrté kapitole.

Zde jsem popisovala asistenci a individuální přístup. Zde jsem dospěla k závěru, že nejlepší metodou jak pracovat s mentálně postiženými je asistence. Hlavním důvodem je skutečnost, že pomáhá rozvíjet samostatnost uživatele.

Také jsem se zabývala možnostmi vzdělávání mentálně postižených. Jsem ráda, že se ustoupilo od názoru, že mentálně postižení jsou nevzdělatelní. Vzdělání také napomáhá v integraci do společnosti.

V praktické části jsem nejprve popisovala vybraná navštívená zařízení. Poté jsem je nejdříve porovnávala z pohledu cíle organizace a personálního obsazení.

Zjistila jsem, že cíle mají tyto organizace podobný a to integraci mentálně postižených do společnosti. Což je podle mne velmi dobrý trend. Mentálně postiženým to pomáhá se dále rozvíjet například v oblasti komunikace s okolím. Například pro mého bratra je mnohem lepší, že žije s námi, než v ústavu sociální péče, jak doporučovali mojí matce aby ho umístila. Díky tomu zvládá sebeobsahu, navazuje vztahy s okolím, zvládá cestu do zaměstnání a podobně.

V oblasti personálního obsazení převládají samozřejmě sociální pracovníci. Jediná organizace, kde bych přidala aspoň jednu pracovníci je Společnost Duha konkrétně keramická dílna. Je tu nejvíce klientů a dvě mi přijdou málo.

Dále jsem zařízení porovnávala z pohledu webových stránek a dopravní dostupnosti. Na stránkách každého zařízení jsem našla důležité informace. Co se týče přehlednosti nejméně mi vyhovovaly stránky zařízení SIMP a SPMP.

Budu ráda, když mé popisy zařízení pomohou rodičům s výběrem zařízení pro své dítě s mentálním postižením.

12. Zdroje

Literatura

- ŠVARCOVÁ, Iva, *Mentální retardace*, Praha, Portál 2006, 198s. ISBN 80- 7367- 060-7
- VALENTA, Milan, MÜLLER ,Oldřich, *Psychopedie*, Praha, Parta 2007, 386s. ISBN 978-80-7320-099-2
- MATOUŠEK, Oldřich, , KODYMOVÁ,Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, Praha, Portál 2010, 351s. ISBN 978-80-7367-818-0
- PIPEKOVÁ, Jarmila, *Kapitoly ze speciální pedagogiky* Brno, Paido 2006, 404s. ISBN 80-7315-120-0
- FISCHER, Slavomil , ŠKODA, Jiří, *Speciální pedagogika*, Triton 2008, 205s. ISBN 978-80-7387-014-0
- MATOUŠEK, Oldřich., a kol., *Metody a řízení sociální práce*, Praha, Portál 2003, 380s. ISBN 80-7178-548-2
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*, Praha, Portál 2008, 271s. ISBN 978-80-7367-368-0

Další zdroje

www.mpsv.cz

www.hornomlynska.cz

www.spolecnostduha.cz

www.simp.cz

www.studio-oaza.org

www.spmp-praha.cz

www.msmt.cz

www.uzis.cz

Zákon č.561/2004Sb, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání

Přílohy

Obrázek 1 Ukázka mého výrobku	36
Obrázek 2 Ukázka mého výrobku.....	37

